

Tullin tuoteturvallisuusvalvonnan kärkihankkeet 2017

Välipalakeksien rasvapitoisuus

Keksejä myydään enimmäkseen valmiiksi pakattuina elintarvikkeita, jolloin pakkauksessa on ilmoitettava myös keksien ravintosisältö, mukaan lukien rasvan määrä.

Tullilaboratoriossa määritettiin keksien rasvapitoisuutta omana projektinaan. Hankkeeseen valitut keksit olivat pääosin digestive- tai kaurakeksi-tyyppisiä tuotteita, joiden voitiin joko pakkausmerkintöjen tai koostumuksen ja markkinoinnin perusteella olettaa olevan esimerkiksi välipalana käytettäviä. Digestive- ja kaurakeksejä käytetään myös leivonnassa. Jotkut näytteeksi valitut laadut olivat merkintöjen mukaan gluteenittomia. Koostumuksen mukaan kekseille tehtiin muitakin tutkimuksia.

Rasvapitoisuutta selvitettiin kaikkiaan 23 tuotteen osalta. Tuotteet olivat pääasiassa EU-alueella valmistettuja ja niistä analysoitua rasvapitoisuutta verrattiin pakkausmerkinnöissä ilmoitettuun pitoisuuteen. Ilmoitetut rasvapitoisuudet pitivät hyvin paikkansa, joten määrästenvastaisia keksejä ei löydetty. Ainoa selkeä virhe tutkituissa kekseissä oli yhden tuotteen ”vähärasvainen”-väittäjä elintarvikkeen nimessä, kun tuotteen rasvapitoisuus ei täyttänyt vähärasvaisen tuotteen vaatimusta. Virheestä annettiin huomautuslausunto.

Lastenruokien kloratti

Kloratti on veden desinfiointissa (klooraamisessa) käytettävien klooriyhdisteiden sivutuote, jota esiintyy erilaisina pitoisuuksina juomavedessä. Klorattia on käytetty aiemmin myös torjunta-aineena, mutta 2008 EU kielsi sen käytön tässä tarkoituksessa. Koska klorattia esiintyy kuitenkin juoma- ja kasteluvedessä, jossa sen sallittu enimmäismäärä WHO:n mukaan on 0,7 mg/l, on sallitun enimmäismäärän asettaminen elintarvikkeille osoittautunut vaikeaksi. Toisaalta veden desinfiointi klooriyhdisteillä on osa mikrobiologista riskinhallintaa mutta toisaalta kloratnin määrä ei saisi nousta liian suureksi. Pitkäaikainen altistus kloratille on aiheuttanut huolta erityisesti lapsilla, koska se vaikeuttaa jodin imeytymistä elimistöön ja voi siten aiheuttaa jodin puutosta.

Valvontahankkeen tavoitteena oli mitata Suomeen tuotavien lapsille tarkoitettujen kasvipäristen ruokien klorattijäämätasuuksia ja tarvittaessa puuttua korkeisiin pitoisuuksiin. Hankkeen puitteissa Tullilaboratorioon otettiin näytteeksi yhteensä 19 lapsille tarkoitettua valmistetta, jotka olivat EU-alkuperäisiä. Kahdesta näytteestä löytyi klorattia, mutta mitatut pitoisuudet olivat pieniä, alle 0,03 mg/kg. Kloratti on kemialliselta luonteeltaan hyvin poolinen ja se joudutaan tekemään erillisenä analyysinä, jossa tutkitaan myös toista poolista kasvinsuojeluainetta, etefonia. Valvontahankkeen yhteydessä kloratnin takia tutkituista kahdesta hedelmäpohjaisesta lastenruuasta löytyi etefonia pitoisuuksina, jotka johtivat toisen tuote-erän hylkäämiseen.

Lääkeaineet ravintolisissä

Määräystenvastaisten elintarvikkeiden EU-laajuisessa hälytysjärjestelmässä (RASFF) on ollut ilmoituksia yhteisön markkinoilta löytyneistä ravintolisistä, jotka sisältävät mm. sildenafiliä ja tadalafiilia, jotka ovat seksuaalisen kyvyn lisäämiseen tarkoitettuja ns. potenssilääkeaineita. Tästä syystä tullin valvontahankkeessa etsittiin kyseisiä lääkkeitä ja myös laihdutuslääkeaineita tai niiden analogeja.

Näytteeksi otettiin kaikkiaan 13 eri tuotetta, joista noin kolmasosa oli valmistettu EU:n ulkopuolella. Yhdestä USAssa valmistetusta, Suomen markkinoille toisesta jäsenmaasta tuodusta ravintolisästä löytyi sildenafiliä, minkä vuoksi tuotteen markkinoille saattaminen kiellettiin. Laihdutuslääkeaineita ei valvontanäytteistä löytynyt. Valvotuissa tuotteissa todettiin paljon virheitä mm. pakkausmerkinnöissä ja lisäksi yhdessä ravintolisässä todettiin useita lääkeluettelon liitteissä mainittuja aineita tai rohdoksia.

Gluteenittomien ja vähägluteenisten elintarvikkeiden valvontahankkeet

Gluteenittomien elintarvikkeiden valikoima on kasvanut viime vuosina, koska perinteisille viljoille etsitään korvaavia tuotteita. Gluteenittomana saa nykyään lähes kaikkia elintarvikkeita, kuten leipiä, leivonnaisia, pastaa ja myselejä. Gluteenittomat elintarvikkeet soveltuvat keliakikoille, joille vehnässä, ohrassa ja rukiissa esiintyvä gluteeniproteiini aiheuttaa vatsa- ja suolistovaivoja. Ehdotonta gluteenitonta ruokavaliota noudattamalla keliakikot pysyvät oireettomina.

Gluteenia tutkitaan sellaisista tuotteista, jotka on merkitty gluteenittomiksi tai vähägluteenisiksi, sekä myös luontaisesti gluteenittomista tuotteista, joihin gluteenia on voinut päätyä tahattomasti valmistusprosessin aikana. Gluteenittomaksi saa kutsua tuotetta, jonka gluteenipitoisuus on enintään 20 mg/kg.

1. Gluteeni gluteenittomissa ja vähägluteenisissa viljatuotteissa

Gluteenin määrää tutkittiin yhteensä 36 gluteenittomaksi mainitusta tuotteesta. Näytteenä oli mm. leipää ja leivonta-aineksia, keksejä, pastaa ja välipalapatukoita, jotka olivat pääosin tuotu Suomeen toisista jäsenmaista. Osa tuotteista oli valmistettu EU:n ulkopuolella.

Yhdestäkään tutkitusta tuotteesta ei löydetty gluteenia yli gluteenipitoisuudelle asetetun raja-arvon. Kolmessa näytteessä todettiin gluteenia mutta pitoisuus oli alle raja-arvon.

2. Mykotoksiinit gluteenittomissa tuotteissa

Tarkoituksena oli määrittää gluteenittomien tuotteiden mykotoksiinipitoisuuksia. Kaikkiaan analysoitiin yhteensä 46 näytettä, joista osa oli tutkittu vuoden 2016 puolella. 26 tuotteesta määritettiin fumonisiinit, 15 tuotteesta tutkittiin aflatoksiinien pitoisuudet ja kuudesta tuotteesta määritettiin okratoksiini A. Näytteet olivat pääasiassa maissipohjaisia tuotteita, joissa oltiin erityisesti kiinnostuneita fumonisiinien esiintyvyydestä. Lisäksi mukana oli mm. välipalapatukoita ja ns. injeera-leipää, joista tutkittiin aflatoksiinit ja okratoksiini A. Tuotteet olivat pääosin tuotu toisista jäsenvaltioista, mutta viidesosa oli valittu kolmasmaatuonnista.

Noin puolessa näytteistä ei todettu mykotoksiineja yli määrittämissä rajan. Fumonisiineja todettiin melko yleisesti (65 % näytteistä sisälsi niitä), mutta pitoisuudet olivat pieniä. Yhdestä tuotteesta todettiin EU:ssa sallitut enimmäismäärät ylittävä näyte, mutta mittausepävarmuus huomioiden tuote oli kuitenkin määrysten mukainen. Kyseessä oli maissijauho, jonka alkuperämaa oli Meksiko.

Lasten kosmetiikka

Tullilaboratoriossa tutkittiin vuonna 2017 noin neljäkymmentä lasten kosmetiikkatuotetta. Suurin osa tuotteista oli EU-alkuperäisiä. Tutkitut tuotteet olivat esim. hammastahnoja, ihovoiteita ja -öljyjä, shampoita, kylpyvaahtoja, auringonsuojavalmisteita, kosteuspyyhkeitä ja meikkisettejä (eli lelukosmetiikkaa).

Lasten kosmetiikan tulee täyttää eurooppalaisen kosmetiikkalainsäädännön vaatimukset. Usein lasten kosmetiikkatuotteet sisältävät myös leluiksi katsottuja osia ja tällöin tuotteiden tulee täyttää myös lelulainsäädännön vaatimukset. Kosmetiikkalainsäädännössä rajoitetaan tiettyjen aineiden käyttöä. On aineita, jotka ovat kosmetiikassa kokonaan kiellettyjä ja toisia saa käyttää vain määrätyin rajoituksin. Monissa tapauksissa lasten kosmetiikalle on asetettu tiukempia rajoituksia kuin aikuisten tuotteille. Kosmeettisten tuotteiden pakkausmerkinnät tulee olla myös vaatimusten mukaiset. Esimerkiksi tuotteessa käytetyt ainesosat tulee olla merkittynä ainesosaluetteloon niiden INCI-nimillä. Tällöin kuluttajalla on mahdollisuus välttää sellaisten tuotteiden hankkimista, jotka sisältävät esim. allergisoivaa hajustetta, riippumatta mistä Euroopan maasta tuote ostetaan.

Tullilaboratoriossa tarkastetaan kaikkien tutkittavien kosmetiikkatuotteiden päällyksmerkinnät. Tuotteille voidaan tehdä erilaisia kemiallisia analyyskejä (esim. alkuaineiden siirtyminen, säilöntäaineiden tutkiminen), mikrobiologisia tutkimuksia sekä tutkia leluosien mekaanisia ja fysikaalisia ominaisuuksia.

Tutkimuksissa todettiin noin kolmasosa näytteistä määrysten vastaisiksi, esimerkiksi päällyksmerkinnöissä oli puutteita. Ainesosaluettelon aineet olivat väärin ilmoitettuja tai siitä todettiin puuttuvan tuotteen sisältämiä aineita. Tuotteista puuttui myös varoitusmerkintöjä, käyttöohjeita tai maahantuojaan tietoja. Yhdessä tapauksessa (tatuointikynä) näyte sisälsi kosmetiikassa kiellettyjä väriaineita. Kemiallisissa tutkimuksissa todettiin yhdessä kasvovärisä alumiinin siirtymisen ylitys.

Ammuslelut

Ammuslelujen vaarana on, että lelulla ammutut ammukset voivat aiheuttaa vahinkoa osuessaan toiseen ihmiseen. Suurimpana riskinä on silmävammojen saaminen, mikäli ammus osuu liian lähelle silmää.

Ammuslelut testataan lelujen mekaanisista ja fysikaalisista ominaisuuksista annetun standardin mukaan. Standardi määrittää erilaisten ammustyyppien suurimmat sallitut liike-energiat. Lisäksi on myös vaatimuksia ammuksen liike-energiälle pinta-ala- ja paino-energiä kohti, sekä lisävaatimuksia imukuppiammuksille. Joustavien iskupintojen kestävyyttä myös

testataan erilaisilla vetotesteillä. Ammusleluissa, jotka voivat laukaista ammuksen yli 0,08 J liike-energialla on myös oltava varoitus, jossa kehoitetaan olemaan tähtäämättä silmiin tai kasvoihin.

Tullilaboratoriossa testattiin 25 ammuslelua, jotka olivat pääsääntöisesti Kiinassa valmistettuja. Niistä kuusi todettiin määräysten vastaisiksi. Määräystenvastaisissa kahdessa oli liian suuri liike-energia, kolmessa irtosi imukuppi liian helposti (tietyn kokoiset irralliset imukupit ovat kaikissa leluissa kiellettyjä tukehtumisvaaran vuoksi) ja yhdestä puuttui tarvittavat varoitusmerkinnät. Lisäksi yhdestä näistä kolmesta määräystenvastaisesta imukuppiammuksesta oli pehmittimenä kiellettyä ftalaattia.